

KIRJALLINEN KYSYMYS 167/2010 vp

Pormestarin valitseminen kansanvaalilla

Eduskunnan puhemiehelle

Vuonna 2006 kuntalakiin otettiin säännökset pormestarista. Tampere otti ensimmäisenä kuntana käyttöön pormestarimallin vuonna 2007. Tampereella pormestari on kaupunginjohtaja ja kaupunginhallituksen puheenjohtaja.

Euroopassa pormestari on yleensä henkilö, jonka kuntalaiset valitsevat suoralla kansanvaalilla. Vaikka Tampereella kunnallisvaaleissa eri puolueet asettivat omat pormestariehdokkaansa, jäi nykymallissa varsinainen valinta valtuuston, ei kansalaisten, suoritettavaksi. Tampereella enemmistö luottamushenkilöistä kannatti suoran kansanäänestyksen mahdollistamista.

Valtiovarainministeriö on tiedustellut kuntien halukkuutta kokeilla pormestarin suoraa kansanvaalia. Kuntien tuli vastata ehdotukseen helmikuun 2010 loppuun mennessä.

Kun järjestelmä on uusi, tulisi kunnallislain muutoksen mahdollistaa erityyppisten pormestari mallien kokeileminen. Tarvetta on myös selkeyttää pormestarin ja valtuuston välistä suhdetta.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus antaa eduskunnalle esityksen, joka mahdollistaa pormestarin valinnan suoralla kansanvaalilla,

aikooko hallitus käyttää vaalissa presidentinvaaleissa noudatettavaa kaksivaiheista kansanvaalia,

aikooko hallitus tehdä mallista niin joustavan, että se mahdollistaa sekä vahvan pormestarin (kunnanhallituksen puheenjohtaja ja kaupunginjohtaja) että edustuksellisen pormestarin (valtuuston puheenjohtaja) valinnan,

aikooko hallitus turvata sen, että valtuusto voi vain selkeällä määräenemmistöllä ja selkein perustein erottaa kansan valitseman pormestarin ja että uuden pormestarin valitsevat aina kuntalaiset suoralla vaalilla ja

aiotaanko kokeiluun osallistuvalla kunnalle taata, että sen hyväksi havaitseman pormestarimallin ja toimivan kansanvaalin yhdistelmää voi soveltaa pysyvästi myös jatkossa?

Helsingissä 9 päivänä maaliskuuta 2010

Kimmo Sasi /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimit-
tanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kan-
sanedustaja Kimmo Sasin /kok näin kuuluvan
kirjallisen kysymyksen KK 167/2010 vp:

*Aikooko hallitus antaa eduskunnalle esi-
tyksen, joka mahdollistaa pormestarin
valinnan suoralla kansanvaalilla,*

*aikooko hallitus käyttää vaalissa presi-
dentinvaaleissa noudatettavaa kaksivai-
heista kansanvaalia,*

*aikooko hallitus tehdä mallista niin
joustavan, että se mahdollistaa sekä
vahvan pormestarin (kunnanhallituksen
puheenjohtaja ja kaupunginjohtaja) että
edustuksellisen pormestarin (valtuuston
puheenjohtaja) valinnan,*

*aikooko hallitus turvata sen, että val-
tuusto voi vain selkeällä määräenem-
istöllä ja selkein perustein erottaa
kansan valitseman pormestarin ja että
uuden pormestarin valitsevat aina kun-
talaiset suoralla vaalilla ja*

*aiotaanko kokeiluun osallistuvalla kun-
nalle taata, että sen hyväksi havaitse-
man pormestarin mallin ja toimivan kan-
sanvaalin yhdistelmää voi soveltaa py-
syvästi myös jatkossa?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Valtiovarainministeriö selvitti kuntien kiinnos-
tusta suoraa pormestarivaalia kohtaan Kuntajoh-
tamisen kehittämishankkeen loppuraporttia kos-
kevan lausuntopyynnön yhteydessä. Loppurapor-

tissa esitettiin yhtenä kehittämisvaihtoehtona
suoraa pormestarinvaalia koskevaa kokeilua.
Loppuraportista antoivat lausuntonsa helmikuun
loppuun 2010 mennessä 101 kuntaa. Lisäksi lau-
sunto on saatu Suomen Kuntaliitolta, Suomen
Kuntajohtajat ry:ltä ja seitsemältä puolueelta.

Annettuun määräaikaan mennessä vain Kesä-
lahden kunta ja Kokemäen kaupunki ovat ilmoit-
taneet valtuustotasoisella sitoumuksella halua-
vansa osallistua suoraa pormestarivaalia koske-
vaan kokeiluun. Kesälahtikin on lisäksi esittänyt
kokeiluun lähtemisensä ehdoksi, että valtion tul-
lee vastata kaikista kokeiluun ja sen suunnitte-
luun liittyvistä kustannuksista. Lisäksi Oulun
kaupunki on vireillä olevien kuntaliitosselvitys-
ten vuoksi ilmoittanut olevansa valmis päättä-
mään kokeiluasiasta vasta toukokuussa. Lisäksi
usea kunta pitää lausunnossaan vaaleilla valittua
pormestaria tarpeellisena vaihtoehtoisena mah-
dollisuutena; asia vaatii kuitenkin kunnissa pit-
kää valmistelua ja se on useimmiten kytköksissä
vaalikauden vaihtumiseen tai kunnallisjohtajan
vaihdokseen.

Edellä sanottuun viitaten ei ole tarkoituksen-
mukaista käynnistää määräaikaista kokeilua vaa-
leilla valitun pormestarijärjestelmän käyttöön-
otosta ja siihen liittyvästä pormestarin vaalista.
Sen sijaan hallituksen tarkoituksena on käynnis-
tää kuluvan vuoden aikana lainvalmistelu niin,
että suora pormestarinvaali olisi kunnan niin
päättäessä mahdollista ottaa käyttöön seuraavien
kunnallisvaalien yhteydessä pysyvällä ratkaisul-
la.

Valmistelun kuluessa ratkaistaan vaaliin liit-
tyvät menettelytavat, pormestarin mallin erilaiset
toteuttamisvaihtoehdot ja pormestarin oikeudel-
liseen asemaan liittyvät kysymykset.

Ministerin vastaus

KK 167/2010 vp — Kimmo Sasi /kok

Helsingissä 29 päivänä maaliskuuta 2010

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 167/2010 rd undertecknat av riksdagsledamot Kimmo Sasi /saml:

Har regeringen för avsikt att lämna en proposition som möjliggör borgmästarval genom direkt folkval,

har regeringen för avsikt att vid valet använda folkval i två steg på samma sätt som vid presidentval,

har regeringen för avsikt att göra modellen så smidig att det blir möjligt att välja både en stark borgmästare (kommunstyrelsens ordförande och stadsdirektör) och en representativ borgmästare (fullmäktigordförande),

har regeringen för avsikt att se till att fullmäktige bara med en klar majoritet och på klara grunder kan avsätta den folkvalda borgmästaren och att det alltid är kommuninvånarna som väljer ny borgmästare genom direkt val och

kommer regeringen att garantera den kommun som deltar i försöket att den kombination av borgmästarmodell och fungerande folkval som av den har befunnits bra kommer att kunna tillämpas permanent också i fortsättningen?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Finansministeriet utredde kommunernas intresse för direkta borgmästarval i samband med att utlå-

tanden om slutrapporten om projektet Kuntajoh-tamisen kehittämishanke begärdes. Ett av utvecklingsalternativen som föreslogs i slutrapporten var försök med direkta borgmästarval. Fram till slutet av februari 2010 avgav 101 kommuner utlåtande om slutrapporten. Dessutom har utlå-tande avgetts av Finlands Kommunförbund, Fin-lands Kommundirektörer rf och sju partier.

De enda som inom den utsatta tiden genom en förbindelse på fullmäktigenivå uppgav sig vara intresserade av att delta i ett försök med direkt borgmästarval var Kesälahti kommun och Kumo stad. Kesälahti angav dessutom som villkor för sitt deltagande att staten svarar för alla kostnader i anslutning till försöket och planeringen av det. Uleåborgs stad har meddelat att den på grund av den pågående utredningen om kommunsamman-slagningar är redo att besluta om saken först i maj. Ett flertal kommuner anser i sina utlåtanden att en borgmästare utsedd genom val är en nöd-vändig alternativ möjlighet. Frågan kräver dock lång beredning i kommunerna och den är oftast kopplad till ingången av en ny valperiod eller byte av kommundirektör.

Med hänvisning till ovanstående är det inte ändamålsenligt att inleda ett tidsbegränsat försök med ett system med borgmästare som utsetts ge-nom val och ett därmed sammanhängande borg-mästarval. Däremot har regeringen för avsikt att i år se över lagberedningen för att göra det möjligt för kommunerna att, om de så beslutar, perma-nent ta i bruk direkta borgmästarval i samband med nästa kommunalval.

Under beredningens gång beslutas om förfaranden vid val, olika alternativ för att genomföra borgmästarmodellen och frågor som gäller borg-mästarens rättsliga ställning.

Helsingfors den 29 mars 2010